

INTERVIEW

Eunice Wambui is een Belgische van Keniaanse afkomst. Zij woont sinds acht jaar in België en werkt dit jaar voor het eerst samen met Vormingplus als freelance-cursusbegeleider. Eunice geeft, naast workshops Afrikaans dansen en Afrikaans koken, ook de cursus 'storytelling'. We maakten kennis met haar wondere wereld van verhalen.

Interview met Eunice Wambui STORYTELLER

Eunice, wat is storytelling eigenlijk?

Storytelling is een heel ruim begrip, maar het slaat altijd op vertellen, orale cultuur. Enerzijds gaat het over de verhalen die van generatie op generatie zijn doorgegeven. Die verhalen zijn dragers van traditie en cultuur, ze geven wijsheid, moraal, geloof door. Ze zijn fictief of echt gebeurd, er zijn verschillende soorten verhalen. Anderzijds zijn het ook 'nieuwe' verhalen, over nieuwe thema's die, aanknopend bij een oude traditie, worden verteld en doorverteld maar die net zoals de oude verhalen, de wereld van de verteller weerspiegelen. Alleen is dat dan de wereld van nu.

Hoe ben jij zo in de ban van het verhaal geraakt? Waar hoorde je vertellen?

Bij ons thuis, bij mijn tante, bij mijn oma, altijd en overal waren er verhalen. Soms ook gezegdes, poëzie, er was altijd een verhaal achter alles. Ik ben geboren en getogen in Nairobi, Kenia. Mijn moeder was een Kikuyu, afkomstig uit centraal Kenia, mijn papa was van Uganda. Toen ik 18 was, ben ik in Zuid-Afrika criminologie gaan studeren. Ik heb toen overal gereisd in zuidelijk Afrika. Als je terugkeert naar huis, zie je de dagelijkse gebeurtenissen, je leven thuis, anders. De vanzelfsprekendheid is er niet meer. De vraag naar mijn identiteit, wie ben ik? waartoe behoor ik? wat is mijn eigenheid? hield mij toen bezig en dat doet ze nog altijd. Wij hebben in Kenia het Engels. We kennen de Europese geschiedenis, de Amerikaanse geschiedenis, maar niet de Afrikaanse. Onze geschiedenis ligt voor een groot deel in mondelinge overlevering, in de verhalen die voortleefden ondanks de kolonisatie. Daar ligt naar mijn gevoel zeker een deel van het antwoord op mijn vragen.

Kenia is een land van veel volkeren, talen en culturen.

Er zijn drie grote taalgroepen: de Bantoe, de Nilotes, de Cushetes. Daaronder vallen er 42 stammen, binnen elke groep worden verschillende etnische talen gesproken. Een voorbeeld van de Bantoe is de Kikuyu, de grootste bevolkingsgroep. De eerste president Jomo Kenyatta was Kikuyu, net zoals de huidige president Mwai Kibaki. Ook de Mau-Mau die de opstand aanvoerden die tot de onafhankelijkheid heeft geleid in 1963 waren Kikuyu. De Luo is de grootste groep van de Nilotes. De papa van president Obama was een Luo. En tot de derde groep behoren bijvoorbeeld de Massai. De provincies hebben hun eigen talen, afhankelijk van de bevolkingsgroep die er woont. Alleen de Massai hebben geen vaste woonplaats. Zij zijn nomaden. In hun oorsprongverhaal geeft de god Enkai hen alles: vee, gras, land. Alles is dus van hen. Dat leidt natuurlijk tot conflicten want als er droogte is gaan ze met hun vee op zoek naar water en gras. Zo komen ze ook op land dat van iemand is, soms over de grenzen, want grenzen kennen ze niet. Tja, en zo krijgen ze ruzie met eigenaars die hun eigendom verdedigen.

Waarin verschillen de verhalen van die verschillende bevolkingsgroepen?

Er zijn verschillen die voortkomen uit de omgeving waar mensen wonen. De Kikuyu wonen rond Mount Kenia en zijn meestal boeren. De verhalen spelen zich in die omgeving af. Er komen hazen in voor en dieren die in de bergen wonen. Nilotes wonen aan het Victoriameer. In hun verhalen kom je krokodillen, vissen en vissers tegen. De Massai wonen

op de vlakke, de semi-aride gebieden, savanne...

Aan de kust van de Indische Oceaan wonen er veel Arabieren. Die hebben een grote invloed op de cultuur daar. De Mijikenda zijn de negen stammen van het kustgebied die allemaal Bantoetalen spreken. Zij zijn een mix van Portugezen, Arabieren en plaatselijke bevolking. Meestal zijn het moslims. Daar gaan er veel verhalen rond over djinn's, watergeesten. Zo bijvoorbeeld over een getrouwde man die uitgaat en een meisje ontmoet in een club. Ze gaan samen naar huis en als hij het licht wil uitdoen zegt zij: "Ik zal het wel doen". Ze steekt een arm uit en reikt naar de schakelaar aan de andere kant van de kamer. Die arm wordt langer en langer. Op dat moment beseft de man dat hij met een djinn te doen heeft. Van schrik zet hij het op een lopen. Maar de geesten tillen hem op en zetten hem boven in een palmboom. Daar moet er een medicijnman aan te pas komen om hem uit de boom te halen. En zo weet iedereen wat hij gedaan heeft: zomaar met iemand meegaan die niet zijn vrouw is. Ook al is het toegestaan om verschillende vrouwen te hebben, het moet wel officieel zijn en wat die man deed kan niet. Dat is een voorbeeld van een "moral story", een zedenles.

Bij ons is de televisie in de plaats gekomen van het vertellen. Hoe is dat in Kenia?

De televisie is niet overal verspreid, in tegenstelling tot radio en gsm, die je overal vindt. Mannen gaan na hun werk naar hun stamcafé, kijken daar samen naar voetbal, vertellen mekaar over hun werk. De grootste stammen hebben hun eigen lokale radio's en tv; het wordt heel veel gestimuleerd om in eigen taal te luisteren. Op de televisie zijn er soaps in het Swahili, en vooral veel Mexicaanse soaps. Die zijn zeer populair. Waarschijnlijk door de gelijkaardige situaties en problemen, typisch voor een middenklasse... "Mooi en medogenloos" hebben we ook in Kenia, maar dat is echt fictie, dat wordt niet herkend. Soms vinden volksverhalen ook hun weg naar de nationale televisie. Zo kwam er een bericht op de tv over een man die een geit gestolen had. De eigenaar van de geit was daarop naar een medicijnman gestapt die een vloek uitsprak over de dief. Die ongelukkige man werd de volgende dag buiten gevonden, grazend in het gras als een geit. Dat leeft nog echt, de angst

voor bezwingingen en vervloekingen. De Kamba's zeggen: "Geef je mij niet het geld voor wat je van mij gekocht hebt? Dan ga ik naar huis" Dat betekent: naar hun dorp, daar gaan ze naar hun medicijnman. Dan wordt er snel betaald, bij zo'n dreigement.

Hoe ben je hier met storytelling begonnen?

In Ronse was er een initiatief een paar jaar geleden, naar aanleiding van de Internationale Vrouwendag. Daar heb ik aan meegedaan. Ik was het wel gewend om op een podium te staan en ik praat graag. Ik had trouwens ook ervaring met acteren. Erastus Oduor, een bekend Keniaans regisseur heeft ons van verschillende scholen gehaald om een theatergroep te maken. We hebben *The River Between* gespeeld, van Ngugi Wa Thiong'o. Dat is een antropoloog en een heel bekend Keniaans auteur. We hebben die stukken gespeeld in het National Theatre en met veel succes. Nadien hebben we ook *Romeo en Julia* opgevoerd, later ook een stuk van Wole Soyinka en van een Nigeriaans auteur, Chinua Achebe: 'Things fall apart'.

Je woont in Mullem.

Welke anekdotes heeft dit je al opgeleverd?

Mullem is het dorp van Hard Labeur. Ik heb de film bekeken, want ik wil de verhalen kennen. Voor mij is het boeiend, leven in een klein dorp. Ik zeg tegen iedereen goeiedag, maar er zijn niet veel huizen waar ik al binnengewest ben. Weinig mensen hebben tijd voor verhalen. Er is een nieuwe verkaveling gekomen, de mensen ken je aan hun auto's.

Je neemt deel aan het Sigan Hadithi International Festival, een Storytellingfestival in Nairobi. Wat ga je daar precies doen?

Sigana storytelling is een manier van vertellen die door hedendaagse Keniaanse storytellers ontwikkeld is. Het is een mengvorm met voordracht, grappen, spreekwoorden, rijm en raadsels, muziek, beweging en dans. Zo kun je het publiek meer betrekken en wordt het een kunstvorm waar het publiek evengoed in deelneemt en meedoet. Een boeiende ervaring om die mensen aan het werk te zien en met hen samen te werken. Ik zal er andere storytellers ontmoeten uit heel de wereld, onder andere veel die uit Zweden komen. Ik zal zelf veel vertellen, ook over mijn ervaring als wonend en levend in een andere cultuur, mijn frustraties en verwachtingen... en ik zal er ongetwijfeld nog nieuwe ideeën en technieken leren kennen. En die ga ik gebruiken op de cursus bij Vormingplus!

Wil je meer weten over storytelling of misschien neem je graag deel aan een korte cursus? Lees meer op pagina 8

De kinderen van de vijgenboom

Een sprookje van de Masai.

Er was eens een vrouw die helemaal alleen leefde, zonder echtgenoot of kinderen. Ze voelde zich zo eenzaam dat ze zich op een dag ging beklagen bij een waarzegger: "O grote waarzegger, ik kom bij jou met mijn probleem, want jij bent de enige die me kan helpen." - "Wat is dan je probleem?" vroeg de waarzegger. "Ik word oud, en ik heb geen echtgenoot of kinderen. De eenzaamheid vreet me helemaal op." - "Wat zou je liever hebben, een man of kinderen?" wou de waarzegger weten. Ze antwoordde: "Zo belangrijk is een man nu ook weer niet. Ik zou vooral graag kinderen hebben."

De waarzegger gaf haar een opdracht: "Ga naar huis en haal daar een paar potten. Die vul je met de vruchten van de wilde vijgenboom. Zet de gevulde potten in je huis, en ga dan een wandeling maken door de velden." De vrouw deed precies wat haar was opgedragen. Ze zette de potten met de wilde vijgen in haar huis en ging daarna een vriendin bezoeken. Toen ze 's avonds terugkwam hoorde ze stemmen in haar huis, dat anders zo stil was. Dat zijn net kinderstemmetjes, dacht ze. En inderdaad klaterde haar tegemoet: "Daar komt moeder, daar komt moeder!" Eindelijk had ze de kinderen waarnaar ze altijd had verlangd. Ze hadden het hele huis opgeruimd en schoongemaakt.

Maar op een dag trof ze haar kinderen spelend aan toen ze thuiskwam, hoewel ze hen had gevraagd op de kalveren te letten. De dieren waren allemaal weggelopen, en de kinderen hadden gevochten. Hun kleren waren gescheurd. Ze zaten vol bulten en blauwe plekken. "Moet je dat vijgengebroed toch zien!" riep de vrouw razend uit. De volgende dag gingen de kinderen naar de wilde vijgenboom en werden opnieuw fruit.

Hun moeder hilde bittere tranen, toen ze bij thuiskomst haar huis leeg aantrof. Ze liep naar de waarzegger en verweet hem: "Wat heb je me aangedaan? Je nam de kinderen terug die me uit mijn eenzaamheid verlostten." De man hoorde wat er was gebeurd en sprak: "Mevrouw, er is niets dat ik voor u kan doen." - "Kan ik mijn kinderen dan niet uit in de vijgenboom halen?" smeekte ze radeloos.

De oude man antwoordde: "Je kan het altijd proberen, want het spreekwoord zegt: we komen ergens niet door onze bekwaamheden maar door onze vastberadenheid." De vrouw ging opnieuw met haar potten naar de wilde vijgenboom. Ze klom erin, maar toen ze vruchten wilde plukken, staarden die haar aan met van die grote bolle ogen. Ze versteende bijna van ontzetting, en liet de vruchten hangen. Nooit keerde ze terug naar de boom, waarin het vijgengebroed hing.